

DIYANET
İŞLERİ BAŞKANLIĞI
DERGİSİ

DİNİ, AHLAKİ, EDEBİ, MESLEKİ AYLIK DERGİ

1. Cilt

Aralık 1962

7. Sayı

C — Beşer tabiatından çıkarılan ahlâkî deliller ile Allâh'ın varlığını isbat :

1) Beşer tarihi veya şahadet-i âimme delili :

Beşer tarihi bize gösteriyor ki; en iptidâî devirlerdenberi, her asırda yaşayan insanlarda din inancı, Allah fikri ve tapma meyli vardır. Bütün insanlar her asırda, ilâhî bir kudretin varlığına fitraten inanmışlar ve bir dîne sahip olmuşlardır. Mutlak mânada dinsiz bir cemiyet, dinsiz bir millet görülmemiştir. Nereye gidilmişse, orada, — basit ve bâtil da olsa — bir dîne, bir Tanrı fikrine rastlanmıştır. Geçmiş devirlerde çeşitli şekillerdeki putlara tapanlar, ateşi, yıldızları takdis edenler dahî, bütün bunların üstünde büyük bir kudretin bulunduğuna, her şeyi yaratan, terbiye eden, esirgeyen, öncesiz ve sonsuz bir varlığın mevcudiyetine inanmışlar, dış âlemde taptıkları şeyleri O'na yaklaşmak için birer vesile itihaz etmişlerdir. Cinsleri, devirleri ve memleketleri ayrı, birbirini tanımayan milletlerde görülen bu mutlak inanç birliği, din fikrinin umumî, Allah inancının da fitrî olduğunu isbat etmektedir. Çünkü, bütün insanlar arasında görülen bu fikir ve şuur birliği, yersiz ve asılsız bir şey olamaz. O halde, tarihin tanıklık ettiği bu ortak fikir, şüphe götürmez bir gerçeğe delâlet ve Allah'ın varlığına kuvvetli bir delil teşkil etmektedir.

İşte bütün insanlığa şamil bulunan bu inanç birliği, Allâh'ın varlığını isbat eden ahlâkî delillerden biridir.

2) Nefs-i nâtika'nın kuvvetlerinden çıkarılan delil :

Duygularımızda, arzu ve isteklerimizde bir sonsuzluk var. Ruhumuzda hayra ve en güzele doğru büyük bir temayül, sonsuz bir tehasür var. Sonra, insanlarda bir akıl ve idrak, bir irade ve ihtiyar var, Mahdüt ve noksan olduğu halde sonsuz bir hayra ve en mükemmele doğru yönelen bu duygular ve kuvvetler, şüphe yok ki, sonsuz ve ekmel olan bir varlıktan gelmekte ve O varlığın mevcudiyetini isbat etmektedir. O da mutlak ve küllî bir idrâke ve ihtiyara sahip olan Allâhu Teâlâ'dır.

3) Vazîfe duygusu ve ahlâk kanunundan çıkarılan delil :

Vazîfe, bizde mutlak bir kuvvet ve kudsiyet ile hükmünü yürütmekte, istediğini mutlaka yerine getirmemizin vicdânî bir borç olduğunu bize telkin etmektedir. Acaba vazîfe bu kuvveti, bu kudsiyeti nereden alıyor? Şüphe yoktur ki, bu kudsî kuvvet ne bizden, ne de hariçten gelebilir. Çünkü o ancak, her bakımdan hayır ve âdil-i mutlak olan bir varlığın eseri olabilir. O varlık ise, Allâhu Teâlâ'dır.

Sonra her akıl sahibi kabul eder ki, «ahlâk kanunu» hükmünü icrada devamlı olursa, fâideli olur ve gâyesine erer. Yâni ahlâk kanunu, aklın emirleriyle, hissin temayülleri arasındaki ahengi sağlayan devamlı bir tevafuk unsuru olmalıdır : Bu ise ancak, tabiat kanununu da, ahlâk kanununu da tek bir kuvvetin vazetmesiyle mümkün olabilir. Madem ki böyle bir ahenk vardır, o halde Allah da vardır.

Buraya kadar ifadeye çalıştığımız bütün bu çeşitli delillere ve beşeriyetin büyük ekseriyetinin aklî veya vicdanî veya hem aklî hem vicdanî kanaatlarına rağmen, yalnız madde ve tabiat ile meşgul oldukları halde, bilgileri dışında kalan madde ve tabiat ötesindeki varlıkları ve Allâh'ı inkâra yeltenen bir zümre her devirde bulunduğu gibi, asrımızda da bulunmaktadır. Bunlar, gözleri madde sınırını aşamıyan, gönülleri hidayet ışığına ulaşamıyan nasipsiz kişilerdir. Halbuki bilhassa asrımızdaki ilmi gelişmeler, ilmi keşifler, Allâh'ın varlığını isbat eden yepyeni delillerdir.

Allâh'ın varlığını inkâra yeltenen ve «Maddiyyûn» adıyla şöhret bulan bu zavallılara, kendileri gibi madde ve tabiatle uğraşan ve ulaştıkları ilmi gerçekler vasıtasıyla Allâh'ın varlığına inanıp, hidayete eren tabiat âlimlerinin kıymetli sözleri, çok güzel birer cevap teşkil eder. Bu sözlerden bazılarını burada okuyucularımıza sunmadan önce, tabiatçılardan olan «Letre» nin Allâh'ı inkâra sapan maddecileri insafa davet eden sözlerini özetle nakledeyim :

«...Bizim — mülâhaza ve tecrübeye dayanan — hissî felsefemizin kaynağı ancak, — şu görülüp hissedilen — kâinattır. Biz bu felsefe ile kâinatın aslını, evvelini ve sonunu idrak edemeyiz. Yine aynı felsefeye istinadan kâinatın mucidini (yaratıcısını) ne isbat, ne de inkâr edemeyiz. Çünkü maddeye dayanan bu felsefemiz bize, maneviyat ve tabiat ötesi hakkında bilgi vermekten uzaktır. Bu gibi konular hakkında bu felsefeye dayanarak söz söylemek vazife ve selâhiyet haricine çıkmak demektir...»

Son asırda yetişen tabiat âlimlerinin büyük bir kısmı, tabiat ötesini inkâr etmemekte, bil'âkis kâinatta cereyan eden hadiseleri tetkik esnasında ulaştıkları ilmi gerçekleri, bu âlemi yaratan ilâhî bir kudreti isbata vesile ittihaz etmektedirler. Nitekim, bu ilmi hakikatler vasıtasıyla Allah'ın varlığına inanan bu âlimler, kendilerini bu inanca sevkeden müşahedelerini dünyaya ilân etmektedirler. Son yıllarda Amerika'da bir kitap halinde neşredilen, otuz tabiat âliminin otuz makalesi, Allâh'ın varlığını isbat eden yepyeni ve çok kıymetli birer ilmi belge sayılmaktadır. Arapçaya çevrilen bu makalelerin dilimize de çevrilmesi büyük bir kazanç olacaktır.

Biz burada Newyork İlim Akademisi eski Başkanı A. Gressy Morrison tarafından kaleme alınıp, Naciye Hamdi Öncül tarafından dilimize

çevrilen ilmî makalenin bazı pasajlarını aynen veya meâlen nakletmekle yetineceğiz. Morrison diyor ki : (1)

«... Aşağıdaki şu yedi sebep şahsen beni Allah'ın varlığına inandırmaktadır :

Birincisi : Hiç değişmeyen o riyazî kanunla isbat edebiliriz ki, âlemimizin plânını yapan ve onu plâna göre meydana getiren büyük bir kurucu zekâ vardır.»

«Dünya, mihveri etrafında saatte 1000 mil yapar. Eğer böyle olmayıpta saatte 100 mil yapacak kadar dönseydi, gündüz ve gece şimdi olduğundan daha uzun olacak, öyle olunca da her uzun gün nebat namına ne varsa hepsini yakıp kavuracak, uzun geceler de —eğer kalırsa— geri kalanını dondurup mahvedecekti.

Aynı şekilde, hayatımızın menbaı olan güneşin dış tabakasında hararet on iki bin Fahrenheit'tir. Dünyamızın güneşten uzaklığı o şekildedir ki, sönmek bilmeyen bu ateş bizi tam karar ısıtıyor, o kadar. Eğer güneşin bu harareti yarı yarıya azalacak olsa soğuktan donardık, yarısı kadar fazla olsa hepimiz kavrulurduk.

Dünyamızın 23 derece bir meyil ile eğri durması mevsimleri meydana getirmektedir. Eğer dünyaya böyle bir meyil verilmeseydi, Okyanus'tan yükselen buharlar kuzey ve güneye akın ederler, kıt'aları birer buz parçası yaparlardı.

Ay da dünyaya şimdiki mesafede olacağına, meselâ sadece elli bin mil ötede olsaydı yeryüzündeki medd ü cezirler öyle müthiş olurdu ki bütün kıt'alar, günde iki defa su altında kalırdı. Dağlar bile kısa bir zamanda aşına aşına ortadan silinirdi.

Eğer arz'ın kabuğu on kademcik kalın olsaydı, karbon dioksitle oksijeni masseder ve nebat denen şeyden eser kalmazdı. Yahut ta dünyanın etrafındaki atmosfer tabakası daha ince olsaydı, her gün bizden uzakta yanıp tutuşan milyonlarca meteor dünyamızın her tarafına çarpar ve her yeri ateşle tutuştururdu.

Bütün bunlardan ve daha bir sürü misallerden anlıyoruz ki, dünya üzerinde hayat tesadüfî değildir. Buna milyonda bir bile ihtimal yoktur.»

İkincisi : Gayesine ulaşabilmek için hayatın, ne yapıp yapıp, var kuvvetiyle imkânlar araştırması da, herşeyi içine alan o ilâhî hikmetin bir tezâhürüdür.

(1) Bak M. Rahmi Balaban - İlim - Ahlâk - İman s. 248-255 Ankara. 1950.

Can denen şey nedir? Şimdiye kadar bunu kimse tamamiyle anlayamamıştır. Ne ağırlığı, ne eni, ne boyu var; fakat bir kudret olduğu muhakkak...»

Her ağacın her yaprağına bir şekil veren, her çiçeği boyayan, her kuşa aşk şarkısını nasıl söyleyeceğini, böceklere bin bir ses müziği içinde nasıl anlayacaklarını öğreten, meyvalara, baharata tat, güllere koku veren,... su ile karbonik asitten şeker ve odun yapan; bunu yaparken de mahlûkatın teneffüs etmesi için oksijeni serbest bırakan kimdir? Hangi kudrettir? Tesadüf mü? Hayır.

«Âdeta görülemeyecek kadar küçük olan bir protoplazma damlasını düşünün; şeffaf, pelte gibi, hareket kaabiliyeti olan ve güneşten kudret alan bir şey. Bu bir tek hücre, bu şeffaf bulanık damlacık, hayat denen şeyin tohumunu ihtiva etmektedir ve bu hayatı küçük küçük her yaşayan şeye geçirmek kudretindedir. Bu damlacıktaki kudret ve kuvvet, bütün nebat, hayvan ve insanların sahip olduğu kuvvetten daha fazladır; çünkü bütün hayat ondan çıkmıştır...» Protoplazmaya bu hayatı veren kim? Tabiat mı? Hayır. Bu, ilâhî bir kuvvetin akıl üstü bir tecellîsidir.

«Üçüncüsü : Hayvanlarda gördüğümüz anlatış, kendilerine yegâne destek olarak sevki tabii denilen şeyi bahşeden iyi bir yaratan olduğunda hiç şüphe bırakmıyor.

Yavru salamon (Saumon) balığı yıllarca denizde kaldıktan sonra kendi öz vatani olan nehre döner, hem de tam doğduğu ırmağın nehre döküldüğü kıyıya..

Onu böyle noktası noktasına tam eski yerine getiren şey nedir? Eğer bu balığı alıp ta aynı nehre dökülen başka bir ırmağa koyacak olursanız, derhal yanlış bir yolda olduğunu anlayacak, tekrar gerisin geriye dönerek asıl nehre çıkacak, sonra nehirin aktığı istikamet aksine dönerek doğduğu ırmağa doğru yol alacaktır.

Yılan balığının sırrını çözmek ise daha güç. İnsanı hayretten hayrete düşüren bu mahlûklar, nesli üretecek hale geldikleri zaman dünyanın her tarafındaki göl ve nehirlerden, Avrupa'dakiler de binlerce mil Okyanus'u aşarak kopup gelirler; hepsi de Bermuda yakınlarındaki sonsuz derinliklere gelip, orada yavrular ve ölürler.

Sadece uçsuz bucaksız bir su içinde olduklarından başka bir şey bilmiyorlarmış sanılan mini, mini yavrular gerisin geri yola çıkarlar. Sonunda da sadece kendi ana-babalarının geldiği aynı sahile ulaşmakla kalmayıp, oradan da ana-babasının yaşadığı nehre, göle, yahut da gölcüklere giderler... Şimdiye kadar Avrupa'da hiç bir Amerika'lı yılan balığına, Ame-

rika sularında da hiç bir Avrupa'lı yılan balığına rastlanmamıştır! Hatta Allah, Avrupa'lı yılan balıklarının ömrünü —uzun yolculuklarına göre— bir sene kadar fazla uzatmıştır!..

Bu kadar kuvvetli bir istikamet hissinin menşei nedir?»

Sonra, eşek arısının çekirgeyi öldürmiyerek bayıltacak şekilde sokması, üzerine bıraktığı yumurtalardan çıkacak yavruların gıdalarını temin edecek şekilde konserve edilmiş gibi bir et haline getirmesi, sonra da uzaklara uçup giderek yavrusunu görmeden ölmesi...

Bal arısına, bal yapacak tekniğin ilham edilmesi gibi esrarlı hareket ve teknikler, bütün bunları ilham edip, onlara bunu öğreten ilâhî ve hikmet dolu bir kudretin varlığını isbat etmez mi?

«Yedincisi : İnsanın Allah fikrini kavrayabilmesi bile başlı başına bir delildir.

Allah fikri, insanda mevcut ve yeryüzünde insana mahsus ilâhî bir melekenin, muhayyele denen melekenin mahsulüdür. Bu melekenin kudret ve kuvveti sayesinde ki, yalnız Âdemoğlu görünmeyen şeylerin varlığına dair deliller bulabilir. Bu kuvvetin, insanın önüne serdiği mazi ve istikbal, bütün zamanları içine alan düşüncelerin ucu bucağı yoktur. İnsanın mükemmelleşen muhayyilesi ruhî bir realite haline geldikçe, bütün tasavvur ve maksatlardan çıkardığı delillerle «Allah nerededir ve nedir?» büyük hakikatını sezebilir. Allah her yerdedir... Fakat bize en yakın olduğu yer, kalbimizdir.

Bu, muhayyile zaviyesinden olduğu kadar, ilmen ve fennen de doğrudur. Hazret-i Dâvud'un dediği gibi : Semâvat Allâh'ın haşmetini ilân eder; gökyüzü (kubbe) de O'nun yaratmaktaki kudretini isbat eyler.»

Burada zikrettiğimiz bu belgeler, Allâh'ın varlığı hakkındaki şüpheleri yok eden yüzlerce delilden birkaçını teşkil etmektedir. Biz burada, değersiz ve mesnetsiz olan şüpheleri zikre lüzum görmiyerek, bu ve bundan önceki yazılarımızda hülâsa ettiğimiz Allâh'ın varlığını isbat eden aklî ve ahlâkî delillere, yeni tabii delillerin bir kaçını ilâve etmekle yetinmiş olduk. Bütün bu ilmî, aklî ve vicdanî belgeleri görüp te, bu âlemin ezeli bir yaratıcısı olduğunu kabul etmemek akl-i selim ve iz'anla asla bağdaşamaz. Bütün bu belgelere rağmen Allâh'ın varlığını inkâra yeltenenler; aklın ve vicdanın sesini duyamayan ve hidayet nuruna eremiyen, nefislerine ve inatlarına esir olmuş acınacak kişilerdir.

Gelecek yazımızda Allâh'ın sıfatlarından bahsedecek ve Tevhid inancını üzerinde duracağız. (Devamı var)